

EDUCAȚIA PENTRU SOCIETATE – DISCIPLINĂ ȘCOLARĂ MAI CENTRATĂ PE OM

***ELENA ZOLOTARIOV, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova***

Annatation: *The present study tries to elucidate the possibilities of intensifying the humanization of the school practice, based on the application of innovative technology in the classroom, with an emphasis on stimulating the student's openness to the outside world, through the multi-spectral development of the creative potential, having as a source of inspiration the pedagogical and research experience. the author of this work.*

Keywords: *Alternative learning, facilitating learning, self-initiated training, self-discipline learning.*

Articolul de față reflectă rezultatul explorărilor inițiate în contextul promovării disciplinei de studiu „Educație pentru societate” în clasa a X-a, (Liceului Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți) în perioada academică 2018-2019, având auditoria sumară de circa 150 de elevi. Sarcina principală a investigației a fost vectorizarea calității educației în spiritul valorilor democrației, prin aplicarea modelului de instruire centrat pe om în formulă inovatoare, derivată din analiza studiilor de specialitate. Agenda de cercetare la clasă a fost determinată în baza premisei că educația în toate timpurile, adresându-se preponderant spiritului, recunoștea ca finalitate principală desăvârșirea ființei umane, esența căreia se măsoară prin calitatea atitudinii sale față de lumea în care trăiește și față de sine – parte și condiție de existență a acestei lumi .

La baza elaborării noului concept au fost puse datele cercetărilor înserate de autorii Карл Роджерс, Джером Фрейберг în studiul „Свобода учиться”. Din cercetări rezultă că scopul spre care trebuie să tind în predarea cursului nominalizat este „omul care funcționează integral”, apt să trăiască o viață demnă de om, iar „facilitarea – ca acțiune și ca filosofie – este momentul fundamental” în crearea acestui model de om. Autorii citați se referă la „omul liber în interiorul său”, deschis experienței sale, apt de a-și folosi „cu îndrăzneală” libertatea lăuntrică subiectivă, pentru a trăi în corespundere cu potențialul său, creându-și propria irepetabilitate” , astfel deosebindu-se mult prin comportamentul său de omul, care este „strâns în cleștele împrejurărilor externe”. [5, p208]

În același context, nu mai puțină importanță are potrivit experților, schimbarea conținuturilor de învățare în sensul de a le putea oferi tinerilor mijloace culturale pentru asimilarea unei astfel de experiențe, iar elevul să aspire către autoorganizare și autocontrol. [6]

În baza celor menționate, s-a pus accent, în eforturile de predare și cercetare, pe schimbarea mentalității, prin aplicarea tehnologiei inovatoare de nivel european, care nu mai pune prea mult preț în instruirea bază pe acumulare, mizând pe modelul alternativ, ce presupune punerea în situație și edificarea interioară a educabililor.

Astfel de abordare a promovării cursului presupunea aplicarea de de noi căi și mijloace de intervenție, în măsură să contribuie, la punerea în acțiune a legilor interioare”, a altarului ” nostru interior, „care trebuie zidit”. [1] Funcția profesorului se schimbă de la aceea „de comunicare a informației ”– la cea de încurajare a „alegerii” și stimulare a activismului investigational”. [5, P194] Sunt niște ținte care trebuiau atinse în predarea cursului, urmând apelul, în ultima instanță, la soluțiile oferite de știință, favorizând, pe această cale, integrarea științei cu educația ca prerogativă a reformei învățământului din Republica Moldova. Aceasta trebuia să contribuie la dezvoltarea cercetării științifice de nivel înalt și, totodată la realizarea aplicațiilor practice care permit performanțe.

Ipotezele de lucru. Am admis că o învățare autentică a materiei de studiu, conformă exigențelor noului mileniu, trebuie să le genereze elevilor un plus de profunzime și lărgime a imaginii despre viața umană, despre om, despre Creator, stimulându-le multiplicarea aptitudinilor de analiză, gândire critică, dar și pozitivă, retrăirea împreună cu altă persoană și creativitatea. Misiunea directă a intervențiilor prdagogice în cadrul promovării cursului de „Educație pentru societate”: trebuie să fie încurajarea elevilor să gândiască cum să -și

contruiască viața în raport cu gândirea profundă, adaptată la civilizația democratică modernă, cu anumite paradigme existențiale, cu anumite viziuni asupra lumii, cu un anumit concept național sau ideal social de cultură democratică. Iar, *strategia didactică* relevant trebuie să urmărească stimularea dezvoltării optime a potențialului fiecărui elev, prin facilitarea unei atmosfere pozitive și inovative a organizării procesului educațional, în baza tehnologiilor oferite de oamenii de știință și practicile mondiale de performanță.

Pe fundalul acestor afirmații ipotetice arată bine formula inovatoare a instruirii (bazate pe experiență), importante pentru elev, de dragul unei noi înțelegeri a lucrurilor, construită de el însuși. Elevul va putea alege acel puțin din multe cunoștințe pe care el simte că e al său și de care va avea nevoie în viață. Aceasta este, de fapt, tema inovației, pe care eu încerc să o promovez. Alt element este antrenamentul *autoinițiat* de elev și, al treilea element – învățarea *descifrată*, elevul însuși apreciază evenimentul învățării, volumul și importanța ei. *Finalitatea scontată*: atingerea de către educabil a scopurilor de învățare în baza autodisciplinii. [5]

În conformitate cu această nouă concepție am inițiat la clasă abordarea deschisă a procesului educațional, întemeiată pe recunoașterea dorinței legitime a fiecărui elev de a se implica într-un anumit mod în dirijarea cu propria învățare și schimbarea atitudinii față de rolul meu de profesor. Am speranța că mi-a reușit explorarea acestui moment determinant pentru succesul inovației, încercând să mă manifest la lecții mai degrabă ca „facilitator” al învățării, decât simplu transmițător de informație, astfel încât în fața elevilor apărea sarcina de a gândi de sine stătător. Vedeam în educabili oameni care nasc cunoștințe, nu simplu utilizează informația, iar elevii deveneau cointeresați în învățare. Din experiența acumulată am ajuns la convingerea că pentru a deveni facilitator profesorul trebuie, în primul rând, să fie atent la glasurile elevilor săi, pentru a se învăța să prețuiască, ce spun ei - indiferent, cu voce tare sau incet, blând sau supărat, cu treabă sau nu. Trebuia, de asemenea, să clarific care sunt interesele, scopurile, sarcinile acestor elevi – nu doar a tuturor împreună, dar și a fiecăruia în parte. Ce îi preocupă și cum să aflăm despre aceasta? Am căutat răspunsul la aceste întrebări prin crearea la lecții a unei atmosfere în care interesele elevilor să se manifeste în mod firesc. (Prezentarea „Cărții de vizită”, „Surpriza orei”, „Moment poetic” ș.a). Vroiam ca noua tehnologie (comparativ cu cea tradițională) să stimuleze mai activ capacitatea tânărului adult de a construi noi cunoștințe despre om ca ființă rațională în integritatea și fericirea acestuia, rostul omului în această lume; despre viață, despre sensul ei; despre o viață mintală, lăuntrică, profundă – toate acestea fiind armonizate cu prevederile curriculare ale cursului.

În consens cu aceste exigențe impuse procesului didactic, am recurs la regândirea strategiilor educative, în vederea revizuirii modului de implicare a elevilor în procesul educațional. Scopul era de a aduce individul uman la statutul de *gânditor*, într-o lume interdependent, ca foarte important în condițiile societății post-moderne în care trăim, afectați de fluxul rapid de informație însoțită de riscul foarte mare de orbire axiologică. Așa dar, am decis nu doar să accept, dar și să încurajez includerea în marja orelor de curs a elementelor de „materie filosofică”, de filosofie a vieții, implicând aspecte curriculare cu configurație moral-axiologică („Scopurile vieții mele”, „Cum să iubim oamenii?”, „Ce este

fericirea?”), prin aplicarea unor tehnici de lucru adecvate și oferirea timpului necesar pentru a respecta cadrul învățării. Vroiam să favorizez prin instrumente relevante un tip de gândire, care să fie deasupra intereselor politice înguste și a situațiilor de moment, gândire - care să inducă bunătate, un sentiment pozitiv.

Instruirea prin cercetare, învățarea prin cercetare, practicate pe larg în U. E. și alte țări avansate au devenit momentul cheie al schimbării educaționale pe care am inițiat-o ca extensiune curriculară, prin care elevul urma să descopere el însuși conținuturile învățării. Activitățile didactice erau gândite în așa mod, încât să ofere instrumente pentru promovarea activă și consecventă a metodologiei constructiviste, având în vedere conducerea elevilor spre înțelegerea de *sensuri și semnificații* ale fenomenelor studiate, dar și a realităților din însăși acel care învață.

Izvoarele unei astfel de abordări din partea elevilor urmau să devină modurile și tehnicile de activitate antrenate la ore, care trebuiau să dispună de însușirea de a fi transferate, la modul practice, asupra oricărui domeniu al învățării și disciplină de studiu, deci, să devină universale. În consecință, conținutul materiei academice reprezentat prin conceptele cheie din curriculumul clasei a X-a: identitate, diversitate și pluralism, guvernare, drepturi și libertăți, etc, deși important de felul său, urma să se deplaseze pe locul secund. Cursul trebuia considerat cu adevărat finisat nu după criteriul asimilării materialului prevăzut de programă, dominant fiind avansarea considerabilă a elevului în însușirea *cum* să învețe ceea ce avea să cunoască. Nu *cât*, ci *cum* a învățat, indicii calității fiind: poate dobândi, selecta informația în corespundere cu scopurile și necesitățile de rigoare, să o folosească pentru atingerea scopurilor și a dezvoltării personale; face presupuneri referitor la cauzele fenomenelor realității înconjurătoare; formulează sarcini; scoțând la iveală necunoscutul; creând variante de soluționare; găsește sens personal în percepția mediului înconjurător. [6]

Dincolo de ideile enunțate se întrevedea un întreg lanț de transformări ale *metodei* de predare la clasă, în vederea unei bune monitorizări a activității de învățare și evaluare, a autenticității cunoașterii de către elev a materiei academice. Eu am inclus în agenda inovatoare măsuri de importanță strategică pentru realizarea obiectivelor preconizate: crearea climatului psihologic de încredere între profesor și elevi; asigurarea colaborării în luarea deciziilor între toți participanții procesului educativ-instructiv; actualizarea resurselor motivaționale ale învățării; dezvoltarea orientărilor deosebite ale profesorului, cele mai adecvate învățământului umanist. Din cercetări reiese că într-un mediu umanizant de interacțiune elevii își fortifică toate formele de învățare constructive, atât în plan de personalitate cât și intelectual. Elevii încep să se perceapă mai bine pe ei înșiși și să-și perfecționeze comportamentul social. În plus, eu m-am convins, că abordarea mai umanistă a instruirii generează stimuli pentru relații mai umaniste cu alți oameni, creându-se contextul centrat pe om al dezvoltării elevilor, concomitent ca fiind competenți și umaniști.

Am focalizat agenda activităților pe asigurarea în mod creator a resurselor, îndreptate spre învățarea (în mod) conștientă pentru toți elevii; corelarea materiei de studiu cu problemele vieții moderne a tinerilor; actualizarea posibilităților nelimitate,

caracteristice procesului de învățare dirijat și orientat de însăși copilul. M-am aliniat la principiile oferite de oamenii de știință: [4] : I-*Focalizarea pe perspectiva social-istorică, realistă a poporului Republicii Moldova în contextul schimbării lumii contemporane* ;II - *construcția demersurilor pe ideea unității civice a tuturor locuitorilor țării*; III- *integralizarea demersului educațional-școlar cu demersul educațional al comunității naționale*; IV- *întemeierea discursurilor pe interesul național și ideea europeană*; V- *re-actualizarea și consolidarea identității celor educați: individuală, cultural- spirituală, comunitară, națională, umanitară*; VI- *racordarea procesului de instruire la valorile educaționale care guvernează lumea modern (noua filosofie a educației; axiologia lumii contemporane; noile educații)*; VII- *promovarea ideii integrării sociale a persoanelor de altă etnie prin educație și învățământ*; VIII- *valorizarea toleranței interculturale și interconfesionale*; IX- *interculturalismul*.

În baza acestor repere evidențiate, pe tot cuprinsul și conținutul orelor de curs domina sarcina de bază a școlii autohtone, din prezent și viitor, de a se opune sugestiei de globalizare, ci a conserva cu o nouă putere identitatea națională și ideea europeană. Educația patriotică trebuia să constituie o problemă de cea mai mare importanță a metodei de predare.

Pe fundalul acestor priorități acceptate s-a configurat *primul obiectiv* al cursului pe care eu trebuia să îl realizez: nu acela de a pregăti tinerii ca să devină „buni cetățeni” în funcție de memorarea unui corp de cunoștințe și convingeri, a regulilor și valorilor unei societăți democratice, punându-se accent pe cultivarea *autonomiei* și încurajarea *gândirii independente*, care să asigure posibilitatea transferării rezultatelor învățării într-un context social concret de identificare a Eu-lui creator al elevului.

Reieșind din această reprezentare am introdus în programul de instruire la lecții sarcina stimulării capacității de a încadra valoric, a acorda un sens și un rost materialului academic, dat fiind că pentru elev a înțelege semnificația înseamnă a înțelege lumea înconjurătoare și a sa. Scopul meu era de a facilita (stimula și iniția) învățarea îndreptată spre însușirea sensurilor ca elemente ale experienței de personalitate a elevului. Speram ca dezvoltându-și gândirea critic, elevul să devină capabil de a-și afirma identitatea individuală și colectivă, promovând valorile fundamentale: toleranța , drepturile omului, libertatea, democrația și altele. Am certitudinea că această activitate complexă de explorare și descoperire, de interpretare și analiză a informațiilor de o manieră critică și responsabilă trebuie să fie pusă la temelie asigurării calității învățării obiectului dat.Fiind inclus într-un proces ce implică învățare activă, elevul m-am convins construiește noi realități și găsește noi căi de acces către lume, valorificând *modalitatea* de cunoaștere mai mult decât pe cea a volumului de informație. Toate acestea, susțin experții, joacă un rol crucial în încercarea tânărului de a conferi vieții sale „coerență și semnificație” [2]. Așadar elementele de conținut al disciplinei „Educație pentru societate” sunt focalizate pe axa cultivării *autonomizării* și a *autodefinirii* elevului în spiritul *culturii generale*, nu pur intelectuale, de asimilare – a culturii ideilor trăite, animate, ca fiind mai importante în viitor decât volumul de cunoștințe de care dispune elevul. [6] De partea cealaltă dimensiunea tehnică a instruirii

alternative pe care o promovez la clasă este centrată complet pe progresie , implicare, motivare a educabilului în învățarea cu sens.

Competența de exprimare orală, recunoscută de experți ca „una fundamentală pentru relația școală-vorbire-viață”, reprezentând „firul integrator pentru celelalte categorii de abilități de viață” [3] este al doilea după importanță element de reconstrucție a demersurilor, care permite performanță. Suntem ceea, ce și cum vorbim, susține scriitorul Vasile Romanciuc. Preocuparea didactică pentru orele de curs era statuarea elevului în rolurile de *ascultător*, de *vorbitor* sau *locutor*, punându-l în situația de a asculta mesaje orale pentru a le înțelege, de a realiza discursuri și prezentări, a alcătui mesaje orale pentru a le face înțelese de ceilalți, a relata experiențe, a ilustra un punct de vedere ca reacție a unei prezentări anterioare, a raporta activitatea grupului ș.a. Am speranța, că am reuși, prin intermediul acestor activități specifice comunicării orale, să redăm vorbirii importanța formativă și s-o facem un bun didactic, obișnuindu-i pe elevi să învețe prin intermediul comunicării orale, să comunice și să trăiască împreună cu ceilalți prin comunicare orală, prin urmare, să-și formeze o atitudine comunicativă pozitivă și civilizată. Toate acestea confirmând rațiunea că în învățarea constructivistă eu ca profesor nu renunțam la rolul active sau la cunoașterea mea expertă, devenind consilier, observator permanent al activității de studiere și dobândire a cunoștințelor, moderator al învățării în grup, periodic, încredințând această misiune membrilor clasei de elevi.

În loc de încheiere. Practica de promovare a cursului „Educație pentru societate” mi-a fortificat convingerea că renovarea tehnologiei de instruire în corespundere cu standardele de performanță recunoscute în spațiul educational internațional, este posibilă, iar instruirea elevilor poate deveni autodirijată. Elevul singur își poate alege programa de studiu în baza intereselor și capacităților sale curente. Este posibilă autotestarea, autoaprecierea și formularea independentă a scopurilor de învățare. Cel mai potrivit conținut pentru lecțiile de discuții sunt temele alese de însăși elevi. Conținuturile și valorile referitoare la relațiile interumane pot fi integrate în procesul de studiere a disciplinei. În baza intereselor elevilor pot fi elaborate mini-cursuri, pe care le vor modera elevii înșiși.

Referințe bibliografice

1. Gagim, Ion . Discreția esențelor. În: Ziarul „Făclia”, 30 iunie 2017
2. Ghicov, Adrian. Valorizarea calității educației prin promovarea RETELLIZĂRII /Calitatea educației. Teorii, principii, realizări. Partea I. Chișinău, 2008 P.172-176
3. Ghicov, Adrian.Vorbirea ca abilitate de viață la toate lecțiile. În : Ziarul „Făclia”, din 21 decembrie 2018. P1
4. Pâslaru, Vlad. /Politici educaționale și calitatea educației. //Calitatea educației: Teorii, principii, realizări. Partea I. Chișinău, 2008. P.214-218.
5. Карл Роджерс, Джером Фрейберг . „Свобода учиться”, 1
6. Курачицки Анжела. Изменение содержания образования как условие повышения его качества на современном этапе. În : Calitatea educației : Teorii , principii, realizări. Partea I. Chișinău 2008. P. 292 - 294